

Onderzoek nodig naar houdbaarheid 'two tier'-model

Zaterdag 2 Augustus 2003

De commissie-Tabaksblat blijft met haar rapport bewust binnen het duale Nederlandse stelsel van ondernemingsbestuur. Dat systeem voorziet enerzijds in een raad van bestuur en anderzijds een raad van commissarissen. Dit 'two tier'-systeem gaat uit van 'checks and balances' tussen uitvoering, controle en goedkeuring in gescheiden organen.

De vraag is of die inherent meer afstandelijke rol van commissarissen in het huidige 'two tier'-systeem niet gaat knellen. Commissarissen zouden uit zelfbescherming wel eens veel dichter op het vuur willen zitten. Een vergelijking van de conceptcode met de eisen van de Sarbanes Oxley-wet maakt dat duidelijk. Zo houden volgens de conceptcode commissarissen toezicht op de verantwoordelijkheid van het bestuur voor de financiële gegevens van de vennootschap en zijn zij verantwoordelijk voor financiële verslaggevingprocessen. Die verantwoordelijkheid impliceert voor Nederlandse bedrijven met een beursnotering in de Verenigde Staten ook verantwoordelijkheid voor ondertekening van kwartaalcijfers en jaarcijfers die de cfo (financieel directeur) en ceo (bestuursvoorzitter) van de genoteerde onderneming in het kader van Sarbanes Oxley-regels aan Amerikaanse beurstoezichthouder, de SEC, dienen te verschaffen. Ook andere regels uit de Sarbanes Oxley-wet kunnen relevant zijn voor het functioneren van en toezicht door commissarissen. Te denken is aan het verbod op leningen aan bestuurders of topmanagement en het voorzien in een volledig onafhankelijke audit committee belast met interne controle en contact met de externe accountant.

De commissie signaleert dat er grote beursgenoteerde vennootschappen zijn, die een zogenoemd 'one tier' -systeem hanteren. Daarmee duidt de commissie-Tabaksblat op een vorm van ondernemingsbestuur, waarvan zowel bestuurders deel uitmaken die belast zijn met de dagelijkse gang van zaken, als bestuurders die daarmee niet zijn belast. Een oordeel over het 'one tier'-systeem geeft de Commissie niet, doch zij volstaat met enkele aanbevelingen. Zo dient onder meer de samenstelling en het functioneren van het bestuur aldus te zijn ingericht dat een behoorlijk en onafhankelijk toezicht is gewaarborgd. Binnen de 'one tier' -bestuursopzet benadrukt de commissie dus te onderscheiden verantwoordelijkheden van bestuurders en commissarissen, maar aanvaardt zij in beginsel het ontbreken van een - in afzonderlijke vennootschappelijke organen - afgescheiden uitoefening daarvan.

Aan het recente verleden kunnen argumenten worden ontleend voor een gezamenlijk besluitvormend functioneren van bestuur en commissarissen. Zo was bij de beoogde verkoop van de aluminiumdivisie van Corus een verwijt van commissarissen dat zij niet beschikten over de nodige informatie. Dat gemis zou kunnen worden beperkt als bestuur en commissarissen bijvoorbeeld maandelijks binnen een bestuurlijk forum vergaderen en besluiten.

In de discussie over corporate governance zou het bepaald verhelderend kunnen zijn om de motieven van ondernemingen te begrijpen om in de praktijk een 'one tier'-bestuursmodel te hanteren. Daaraan kunnen belangrijke voordelen ten grondslag liggen, zoals hogere betrokkenheid bij lopende zaken, hogere informatiegraad en transparantie, de mogelijkheid tot stellen van meer gerichte vragen, directe inbreng in voorbereidende discussies en verhoging van slagkracht. De normen die thans verregaand in de conceptcode worden ontwikkeld, kunnen bij besluitvormingsprocessen binnen één bestuurlijk forum een effectieve invulling tegemoet zien. Het tijdsbeslag per commissariaat zal dus toenemen en het aantal commissariaten dat een persoon effectief kan verenigen zal afnemen. Bovendien zal de dialoog met aandeelhouders minder afstandelijk gevoerd gaan worden. Bedacht moet worden dat het Nederlandse 'two tier'-model uniek is in Europa. Behalve Nederland kennen alleen Oostenrijk, Denemarken en Duitsland een dergelijk systeem. De internationale herkenbaarheid van het Nederlandse besluitvormingsmodel zal dus kunnen worden vergroot. Dat lijkt wenselijk zodra er commissarissen uit het buitenland moeten worden aangezocht.

Als toevoeging op de aanbevelingen van de commissie zou ik daarom willen pleiten voor één bestuurlijk forum van bestuur en commissarissen, waarbinnen het besluitvormingsproces is te concentreren. Daarbij behoren de commissarissen hun specifieke controletaken en rol van toezichthouder geheel te behouden. Een aanbeveling daarvoor kan worden uitgewerkt in het voorstel tot herziening van de structuurregeling dat nu bij de Tweede Kamer in behandeling is. De

Kamer kan hiertoe het initiatief nemen. Gaat zij zo ver niet, dan is minstens een onderzoek wenselijk naar in Nederland opgedane ervaringen met reeds functionerende 'one tier'- modellen, alvorens de Tabaksblat-code te verheffen tot algemene 'vennootschappelijke zorgvuldigheidsnorm' op de inbreuk waarvan wel eens een (te) hoge prijs kan staan voor de 'onwetende' commissarissen.

Edo Smid

Mr E. Smid is advocaat bij Lexence, advocaten en notarissen te Amsterdam.
smid, Smid, E.

(c) Het Financieele Dagblad 2003 alle rechten voorbehouden